

Antirasistisk Senter's høringsuttalelse til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Høring NOU 2011: 18 Struktur for likestilling

Antirasistisk Senter takker for anledningen til å gi våre kommentarer på utvalgets forslag til strukturelle endringer på det offentlige likestillingsarbeidet.

Utvalget kommer med svært viktige forslag til strukturelle endringer i virkemiddelapparatet og lovgivningen. Antirasistisk Senter ønsker velkommen endringer som vil styrke vernet mot diskriminering og det proaktive arbeidet mot diskriminering.

Vi mener det er viktig at virkemiddelapparatet på likestillings- og diskrimineringsfeltet gjennomgås, lovverket er endret og flere beskyttede grunnlag er tatt inn. Da må det institusjonelle rammeverket tilpasses nye utfordringer.

I forslag til strukturelle endringer sier utvalget at det «tas hensyn til at det er lovfestet vern mot diskriminering på flere grunnlag enn kjønn». Vi mener likevel at utredningen svekkes av at utvalgets mandat har ført til at en har konsentrert forslagene til lovendringer til likestilling på grunnlag av kjønn, og mindre vekt legges på grunnlagene etnisitet og alder. Særlig uheldig er det at grunnlagene funksjonsevne og seksuell orientering er holdt utenfor. Grunnlaget for forslagene blir ubalansert, og dette er uheldig. Uten samme grundige vurdering av alle grunnlag vet en ikke hvilke momenter som er utelatt. Forslagene vil føre til betydelige omveltninger, og når disse er gjennomført vil premissene være lagt for alle, uten at alle områder er blitt analysert på samme måte.

Denne mangelen på balanse bør rettes opp med tilsvarende utredning i forhold til de andre diskrimineringsgrunnlagene, før store endringer blir gjennomført.

Kap 3.4 Forbud mot sammensatt diskriminering

Antirasistisk Senter støtter forslaget om å innføre forbud mot sammensatt diskriminering. Vi ser at diskriminering forsterkes og gis særegne utslag når to diskrimineringsgrunnlag virker sammen, og et lovforbud kan også bidra til økt bevissthet om problematikken.

Flere av de nasjonale ressursmiljøene arbeider med sammensatt diskriminering; kjønn og etnisitet, seksuell legning og etnisitet, religion og etnisitet. Dette arbeidet bør støttes av myndighetene.

Kap 3.5 Plikt til aktivt likestillingsarbeid/aktivitets- og redegjøringsplikten

Antirasistisk Senter støtter arbeidet med å konkretisere aktivitetsplikten. Arbeidsgivers plikt til å være proaktiv er avgjørende for at likestillingsarbeidet blir en prioritert oppgave, uavhengig av

bedrifts- og organisasjonsledelsens kompetanse og holdninger. Rapportering gir transparens og ansvarliggjøring. LDO's oppfølging av kommuners og statlige organers plikt viser hvordan likestillingsarbeidet lett kan ignoreres, og også skli tilbake dersom beslutningstakere ikke holdes ansvarlig og data sammenlignes over tid.

Det er uheldig at en bedrift må ha minst 50 ansatte før aktivitetsplikten gjelder i forhold til etnisitet og nedsatt funksjonsevne. Det betyr det at de fleste norske arbeidsgivere er uten slik plikt. Vi er kjent med at arbeidsgivere og arbeidsgiverorganisasjoner er negative til utvidelse av aktivitetsplikten. Argumentet om unødvendig og unyttig byråkratisering må undersøkes nærmere. Effekten av pliktene på likestilling og ikk-ediskriminering bør underlegges en konsekvensanalyse, slik at effekten blir dokumentert – eller om ingen effekt kan spores så må andre virkemidler tas i bruk .

I hvilken grad, og hvordan, aktivitets- og rapporteringsplikten har en effekt på likestillingsarbeidet bør dokumenteres ved forskning, og resultatene av slik forskning formidles til arbeidslivets organisasjoner så vel som offentligheten. Redegjørelse av status i forhold til etnisitet og funksjonshemming bør vurderes.

Kapittel 6 Nytt direktorat for likestilling. Regionale utviklingsmidler

Vi er enige med utvalget i at forvaltningsstrukturen ikke har fulgt med i utviklingen av lovverk og ambisjoner i likestillings- og antidiskrimineringspolitikken. Det er nødvendig at et statlig organ har «muskler» til å instruere andre deler av det offentlige apparatet. Hvorvidt et eget direktorat er svaret på den utfordringen, eller om makten til å instruere kan legges til et departement (BLD) er det vanskelig å ta stilling til for oss.

Kapittel 7 Samråd med likestillingsorganisasjoner

Avsnittet om frivillige organisasjoner vier innledningsvis mye plass til forskjeller mellom organisasjoner «før» (folkebevegelsene som har ambisjoner om å forandre samfunnet i stort) og «nå» (kortsiktig orientert, uforpliktende aktiviteter knyttet til fritid og nærmiljø).

Hvilke organisasjoner er demokratibyggende?

I denne utredningen – og så også i Integreringsutredningen NOU 2011:14 – ser vi at dette blir selve grunnpremisset for den videre drøftingen av frivillig organisasjoner, og dermed også hvilke organisasjoner som synliggjøres og gis status som dialogpartnere i kontakt med myndigheter. Premissene for konklusjonen forenkles, og i dette forenklede bildet er konklusjonen klar; det er medlemsorganisasjoner som er kvalifisert til å være myndighetenes dialogpartnere. Når det gjelder etnisk diskriminering trekker utvalget kun fram det regjeringsoppnevnte kontaktutvalget (KIM). Medlemsorganisasjonene i KIM er lokalsamfunnsbaserte, og som regel nasjonalbaserte, organisasjoner. De er ikke nødvendigvis dermed anti-diskriminerings- og likestillingsorganisasjoner.

De nasjonale ressursmiljøene som det vises til (kap 7.2), derimot, er rettighetsbaserte organisasjoner men ikke medlemsorganisasjoner. De er sterke leverandører på antidiskriminerings- og likestillingsfeltet, men er ikke del av KIM-nettverket og vil derfor ikke være inkludert i myndighetenes dialog.

Antirasistisk Senter er, som flere av disse miljøene, en markant dagsordensetter på den politiske arena. Senteret skaper nye løsninger, bidrar med dyktiggjøring av personer med minoritetsbakgrunn så vel som organisasjoner. Antirasistisk Senter koordinerte norske organisasjoners skyggerapport til FNs rasediskrimineringskomite i 2011, ledet Papirløs-kampanjen, og har et bredt anlagt samarbeid med organisasjoner på tvers av diskrimineringsgrunnlag, på etnisitet/seksuell orientering og etnisitet/religion.

I tidligere tider var hierarkiske medlemsorganisasjoner de eneste kanalene maktsvake grupper kunne ta i bruk for å delta i utviklingen av samfunnet og bli hørt av makthavere.

I dagens medie- og utdanningssamfunn har flere mulighet og kunnskap til å heve røsten, og terskelen er lavere for å formulere interesser og la sin stemme bli hørt. Det er denne virkeligheten organisasjonslivet reflekterer. I stedet for å drømme seg tilbake til en tid da veien til deltakelse var mye lengre, bør en nå godt at det ikke er organisasjonsform og antall medlemmer, men kvalitet på arbeid og aktiviteter, og på budskapet, som avgjør hvorvidt frivillige organisasjoner er relevante dialogpartnere med myndighetene.

Forslag: Departementet arrangerer årlig kontaktkonferanse for organisasjoner som arbeider mot diskriminering og for likestilling på etnisk grunnlag.

Ressursmiljøene og KIM-organisasjonene innkalles regelmessig til konsultasjon om handlingsplaner mot diskriminering og for likestilling, og evaluering av disse.

Kapittel 8 Et landsdekkende lavterskeltilbud

Antirasistisk Senter vil her påpeke at de fleste saker der personer har opplevd diskriminering og trakassering, på grunn av art, omfang eller bevisets stilling, ikke vil bli påtalt og behandlet i rettsvesenet. Opplevelsene er likevel krenkende og skadelige for dem som rammes. Slike tilfeller vil ikke få hjelp av Likestillingsombudet. Her spiller organisasjonene en viktig rolle, ved å invitere til samtale, rettsopplysning, rådgivning og hjelp til selvhjelp.

Det er viktig å styrke de frivillige organisasjonenes rådgivnings- og selvhjelpsarbeid i diskrimineringsaker. I dag mottar de aktuelle organisasjonene kun noen få hundre tusen til sammen for å drive slikt rådgivningsarbeid (da er bevilgningen til NOAS til rådgivning for asylsøkere holdt utenfor, da dette ikke er diskrimineringsaker). Det offentlige tilbudet vil alltid ha en høyere terskel enn organisasjonene, og organisasjonene er derfor vesentlige når det gjelder lavterskeltilbud. Men dette arbeidet må ytes støtte slik at en har en reell sjanse til å gjøre en forskjell.

Kapittel 9 Ombudets tilsyn med FN-konvensjoner

Antirasistisk Senter støtter styrkingen av Ombudets rolle med å føre tilsyn med Norges oppfølging av forpliktelser i forhold til Kvinnekonvensjonen og Rasediskrimineringskonvensjonen. En grenseoppgang mellom Likestillingsombudets mandat og Nasjonal Institusjons mandat må gjøres.

Kapittel 10.4 Et effektivt diskrimineringsvern/Oppreisning ved diskrimineringsbrudd

Antirasistisk Senter støtter forslaget om at nemnda gis myndighet til å fastsette oppreisning.

Kapittel 10.5.3 Forvaltningen som myndighetsutøver/Fri rettshjelp

Antirasistisk Senter støtter utvalgets forslag om å åpne for fri rettshjelp til personer som har fått nemndas uttalelse om diskriminerende forvaltningsvedtak eller forskrift, slik at klager kan få prøvd saken for domstolene, og at fri rettshjelp bør gis uten krav om behovsprøving.